

VARHAISKASVATUKSESTA VASTAAVIEN MAAKUNNALLINEN TYÖKOKOUS

Aika Ma 7.4.2014 klo 9.30–15.30

Paikka Kosken tilat Jyväskylän Tourulassa, Matarankatu 4, 1 krs, koulutustila 100

Osallistujat

Keski-Suomen kuntien varhaiskasvatuksesta vastaavat ja lasten päivähoidon johtajat sekä varhaiskasvatuksen koulutuksen ja tutkimuksen edustajat

Anetjärvi-Villanen, Hannele	elto, Keski-Suomen shp / Lastenneurologia
Anttila, Maija-Riitta	vastuualuejohtaja, Jyväskylä
Haaki, Raili	johtajan sijainen, Koske
Hallman, Elina	lasten ja perheiden palveluiden kartoitus, Haukkalan säätiö, JyU
Hirvonen, Jorma	päivähoidon ohjaaja, Konnevesi
Humalajoki, Erja	päivähoidon aluejohtaja, Saarijärvi
Hyytiäinen, Sirpa	perusturvajohtaja, Luhanka
Hännikäinen, Maritta	varhaiskasvatuksen professori, Jyväskylän yliopisto
Janhonen, Virpi	varhaiskasvatuspäällikkö, Hankasalmi
Jormakka, Eija	päivähoidon ohjaaja, Laukaa
Jääskeläinen Maija	varhaiskasvatusjohtaja, Saarijärvi
Koljonen, Tuulikki	konsultoiva elto, Koske
Kopponen, Katri	perhepäivähoidon ohjaaja, Kuhmoinen
Kulmala, Tiina	päivähoidon johtaja, Uurainen
Lehto, Annikki	päivähoidon johtaja, Joutsa
Lehtonen, Marja	sivistystoimenpäällikkö, Kinnula
Manninen, Jennika	sosionomiopiskelija, Hankasalmi
Nybacka, Ulla	päivähoidon aluevastaava, Keuruu
Pajunen, Tuija	aluejohtaja, Jyväskylä
Pasanen, Eila	varhaiskasvatusjohtaja, Pihtipudas
Saari, Eija	varhaiskasvatusjohtaja, Kannonkoski
Salonen, Päivi	varhaiskasvatusjohtaja, Multia
Savola, Marja-Leena	päivähoidon ohjaaja, Saarijärvi
Savukoski, Marika	varhaiskasvatuspäällikkö, Keuruu
Suni, Merja	varhaiskasvatusjohtaja, Viitasaari
Talvensola, Sivi	suunnittelija, Koske
Toikko, Marjut	vs. varhaiskasvatusjohtaja, Petäjävesi
Valkonen, Jaana	vs. päivähoidon aluevastaava, Keuruu
Vulli, Paula	päivähoidon aluevastaava, Keuruu
Vähäpesola, Jaana	varhaiskasvatusjohtaja, Muurame
Väkiparta, Hannamaija	aluejohtaja, Jyväskylä

10.00 Työkokouksen avaus ja esittelykierros

Raili Haaki toivotti osallistujat tervetulleeksi ja kertoi päivän aiheista. Käytiin lyhyt esittelykierros.

Uusi varhaiskasvatustalaki

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamista pohtinut työryhmä jätti esityksensä opetusministeri Krista Kiurulle perjantaina 21.3.2014. Esityksen lähtökohtina ovat lapsen edun sekä lasten ja huoltajien oikeuksien, osallisuuden ja vaikuttamisen korostaminen. Työryhmä esittää henkilöstön ja lasten välisten suhdelukujen säilymistä ennallaan. Lapsiryhmässä saisi jatkossa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito-, kasvatust- ja opetustehtävissä olevaa henkilöä vastaava lapsimäärä.

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti löytyy OKM:n sivuilta

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2014/varhaiskasvatus1.html>

Lausuntokierroksen jälkeen hallitus päättää, millaisen hallituksen esityksen se antaa eduskunnalle. Jos esityksellä on taloudellisia vaikutuksia ja/tai jos hallitus hyväksyy kehysriehessä määrärahoja varhaiskasvatukseen, tulee hallituksen esitys antaa syyskuun alkupuolella.

Keskustellaan lakiesityksestä, mukana videoneuvottelun välityksellä OKM:n edustaja Tarja Kahiluoto (diat liitteenä)

Työryhmän raportin esityksistä usea on syntynyt äänestyksen tuloksina monista vaihtoehdoista. Kirjattuna on eniten ääniä saanut esitys. Esitykseen on kirjattu 10 eriävää mieltä pidettä.

Lakiesitys lähtee laajalle lausuntokierrokselle, joka päättyy toukokuussa. Sen perusteella tulee laatia laista hallituksen esitys. Lisäksi on huomioitava subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaus, joka on tehtävä nykyiseen lakiin, koska uudistus on saatava voimaan ensi vuoden alusta. Myös maksut on uudistettava. Aikataulu on haasteellinen. Eduskuntakäsittelyyn esitys saadaan todennäköisimmin ensi vuonna.

Keskustelua

Kelpoisuusehdot puhuttivat varsin paljon työryhmässä. Esityksessä on päädytty esittämään kelpoisuuksista ammattinimikkeittäin (27–34 §), joka on linjassa rakennepoliittisen

ohjelman tutkintojen joustavoittamistavoitteen kanssa. Erityisesti sosionomien kelpoisuus ja varhaiskasvatuksen pedagogisten ja teoreettisten opintojen sisältyminen esitykseen herätti keskustelua. Kahiluoto totesi, että kelpoisuusasian valmistelu on kesken. Koulutusvaatimuksiin tulee pitkät siirtymäajat. Tällä hetkellä kelpoiset työntekijät säilyttävät kelpoisuutensa lakiuudistuksen jälkeenkin.

Lapsimäärän enimmäiskokoa säädeltäisiin kolmen kasvattajan kautta, maksimissaan 21 lasta kolmea kasvattajaa kohden 3 vuotta täyttäneillä. Osapäivähoidon lapset 3–5-vuotiailta 1:13 esitetään kumottavaksi ja siirryttävän 1:7 mitoitukseen. Perhepäivähoitossa mitoitus säilyy ennallaan. Ryhmissä enintään kahden perhepäivähoitajan ryhmä, eli 8 lasta+ 2 mahdollista osa-päivälasta. Vuorohoidon ryhmäkoon ainoa erillinen maininta koski oikeutta saada lapselle vuorohoitopaikka. Muilta osin noudatetaan päivähoitolain säädöksiä myös vuorohoidossa.

Työryhmä ei ehtinyt käydä riittävästi läpi yksityisen päivähoiton kysymyksiä, siksi raportissa on vain yleisiä linjauksia asiasta. Rekisterin ylläpidon jatkaminen nähtiin edelleen tarpeellisena, mutta ei Valviran tehtävänä, koska varhaiskasvatus ei enää toimi sosiaalihuollon alalla. Esitettiin tilalle Opetushallitusta. Tilastointitehtäviä esitettiin opetustoimen viranomaisten ja tilastokeskuksen hoidettavaksi.

Asiakasmaksujaosto valmisteli hoitoaikaan suhteutettuja maksuja, jossa vaihtoehtoina hoitoaika- ja porrasmaksumallit. Työryhmän näkemyksen mukaan näistä kahdesta porrasmalli voisi olla toteutettavampi. Hallitukselta ei kuitenkaan saatu resursseja hoitoaikaan suhteutetun mallin toteuttamiseen. Päivähoitomaksujen indeksitarkastus on tulossa 1.8.2014.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan tehtävänä on laaja-alainen kehittäminen. Ministeriössä valmistellaan esiopetuksen velvoittavuutta.

Tiedusteltiin, miten yksityistä päivähoitoa valmistellaan. Nykyisessä päivähoitolaissa on säädökset valvonnasta. Laki yksityisestä sosiaalipalveluista koskee edelleen yksityistä päivähoitoa. Palvelusetelit ovat yleistyneet järjestämismuotona ja ovat tämänkin työryhmän esityksen perusteella edelleen yksi järjestämismuoto.

Esiopetus yksityisen palvelun tuottajan tarjoamana jatkossa ei käsittääkseen ole tulossa muutosta. Ei olla rajaamassa poiskaan yksityiseltä.

Tiedusteltiin, mitä esitys sisältää ravinnosta. Sisältö on pääosin sama kuin nykyäänkin, joskin uudistetuin sanamuodoin. Esitetyt säädökset löytyvät 9 §:stä.

11.00–12.00 Päivähoidon uudet yhteistyökumppanit – esimerkkinä Hyvinvoiva perhe -hanke

varhaiskasvatusjohtaja **Eija Saari** Kannonkoskelta kertoo yhteistyösuunnitelmista ja erityisesti 4-vuotistarkastuksiin panostamisesta. Diat liitteenä.

Hyvinvoiva perhe (HYPE) hankkeen projektipäällikkö **Markus Reiman** Piispalan nuorisokeskuksesta kertoo THL:n hankkeesta, joka on käynnistynyt Saarikan alueen kunnissa. Materiaali oli jaossa kokouksessa.

HYPE-hankkeessa keskeistä ylipainoisten lasten perheiden liikunnallisuuden lisääminen ja kotiin annettua tuki, jossa ravintoneuvonta painottuu. Lasten osallisuus ja vaikuttaminen ovat tärkeä osa toimintaa. Hankkeessa käytössä ohjausmalli, joka on kuvattu konkreettisesti toimintaoppaassa.

Tiedusteltiin, kuinka paljon hanke voi vaikuttaa alueen kuntien varhaiskasvatuksen ruokailuun ja ravitsemukseen. Ei paljonkaan, mutta käytetään vaikuttamiskeinoja terveellisempiin valintoihin ohjaamisessa mm. vanhempainilloissa. Todettiin, että lapsen arkiruokaan vaikuttaminen olisi tärkeä keino. Hankkeessa on tulossa keittiöhenkilökunnan koulutuksia. Myös Sapere on käytössä hankkeessa.

Arviointituloksia hankkeesta ei ole, sillä projekti on ollut toiminnassa kuukauden. HYVIS-hankkeesta on hyviä kokemuksia ja noin 80 % perheistä on yhä mukana toiminnassa.

Hankkeen toimintaan on mahdollista vaikuttaa näin alkuvaiheessa. Samoin niiden perheiden löytymiseen, jotka eniten tätä hanketta tarvitsevat.

HYPE-toiminta sinänsä ei tarvitse suuria toimitiloja tai keskuksia. Kyse on pienistä muutoksista ja valinnoista, joita voi tehdä omassa arkielämässään.

Kannonkosken varhaiskasvatus on hyödyntänyt monin tavoin tätä ja aiempia Piispalan hankkeita. Yhteistyö toimii ja hyödyttää molempia osapuolia.

Markusta voi pyytää kertomaan toiminnasta muuallekin kuin Saarikan kuntiin.

12.00–13.00 Lounastauko

13.00 Tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelua

- **Lasten arki päiväkodissa – Miten lasten asemat osallistujina muodostuvat?**

yliopistonopettaja **Mari Vuorisalo** Kasvatustieteiden laitokselta esittelee keväällä 2013 valmistuneen väitöskirjatutkimuksensa tuloksia ja kertoo jatkotutkimushankkeestaan. Diat liitteenä.

Tutkimus ”Lasten kentät ja pääomat. Osallistuminen ja eriarvoisuuksien rakentuminen” on luettavissa osoitteessa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/41398>

Keskustelua

Tiedusteltiin, miten tietoisia aikuiset olivat näistä tilanteista. Tutkimuksen havainnot ovat syntyneet vasta jälkikäteen, eivät suoraan kentällä. Kentällä ollessa tutkijalla ei ollut ”oikeita” kysymyksiä, joita kysyä päiväkodin aikuisilta. Päiväkodin aikuiset eivät sitten ole saaneet tutkimustilanteessa suoraa ja välitöntä palautetta toiminnastaan.

Tiedusteltiin, miten tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää. Laadullisen tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia ryhmiä, mutta niitä voidaan hyödyntää ja niiden kautta voidaan peilata omaa työtä ja työn tekemisen tapaa. Lasten näkökulmasta tarkasteltuna päiväkodin arki muodosti asetelmia, jotka eriarvoistivat lasten osallistumisen tapoja. Aikuisen mahdollisuus tukea ei ollut kovin helppo. Tietyille lapsille tietylainen osallistuminen oli mahdollisempaa kuin toisille.

Todettiin, että tutkimuksessa on tunnistettavissa varhaiskasvatuksen arki. Huoli herää niiden lasten puolesta, jotka eivät osallistu päiväkodin ohjattuihin keskustelutuokioihin eivätkä myöskään tee vapaamuotoisia keskustelun aloitteita. Keskustelutilanteissa syrjään jäävillä lapsilla voi olla toisissa tilanteissa muita pääomia ja vuorovaikutuksen keinoja. Lapsilla on erilaisia osallistumisen tapoja, jotka tuottavat rikkautta, ei pelkästään eriarvoisuutta. Pienryhmä voi olla monelle lapselle helpompi osallistumisen areena kuin koko lapsiryhmän yhteinen areena.

- **Sosioemotionaalista erityistukea tarvitseva lapsi päiväkotiryhmässä**

erityispedagogiikan lehtori **Riitta Viitala** (diat liitteenä)

Väitöskirja on esitarkastusvaiheessa. Väitöskirjan työnimenä on ”Jotenkin häiriöks. Sosioemotionaalisen erityistuen tarve päiväkotiryhmässä”. Työn taustalla on kiinnostus integraatioon ja inklusioon. Siinä on tutkittu kolmea erilaista päiväkotiryhmää: erityisryhmä, integroitu erityisryhmä ja tavallinen päiväkotiryhmä. Etnografisessa tutkimuksessa on havainnoitu ja haastateltu lapsia ja kasvattajia.

Keskustelua tutkimustuloksista kentän näkökulmasta

Todettiin, että tämänkin tutkimuksen aihealueet ja tulokset tuntuvat tutuilta.

Nostettiin esiin, että pitäisi puhua lapsesta, jolla on haasteellisesta käyttäytymisestä, ei haastavasta lapsesta.

Pohdittiin, että vastustaja-tyyppisten lasten kanssa toimiessa puitteiden miettiminen voisi edistää näiden lasten kasvua ja kehitystä. Asiat hoidetaan usein ensiapuna, eikä välttämättä päästä pohtimaan, miten asioita ennaltaehkäistään.

14.30 Yhteistä keskustelua ja kokemustenvaihtoa

Keskusteluaiheiksi toivottu mm:

- **Varhaiserityiskasvatuksen suunta ja tulevaisuus maakunnassa**

Hannele Anetjärvi-Villanen Keski-Suomen shp:stä alusti keskusteluun. Huolen aiheena erityislasten vanhemmilla on ollut päiväkotien suuret ryhmäkoot ja riittämätön tuki.

Kunnissa on pohdittu, onko kehitysvammaisten lasten määrä lisääntynyt viime vuosina, sillä diagnosoitujen lasten määrä on kasvanut. Varhainen puuttuminen todennäköisesti puree, koska lapsia tulee entistä pienempinä jaksoille tutkimuksiin. Esimerkiksi Jyväskylässä on huomattu, että autististen lapsen määrä on kasvanut. Wiitaunionissa on noussut keskustelua, että haastavien pienten poikien lukumäärä olisi kasvamassa. Toisaalta on mietitty, johtuuko haastavuus työntekijöiden vanhentumisesta ja jaksamisesta. Mikä on ympäristötekijöiden vaikutus lasten käytökseen?

Todettiin, että ylipäänsä erilaisten erityislasten määrä on vaihdellut yhteiskunnassa. Joka tapauksessa joillain lapsilla on erityisiä tarpeita, joihin pitää vastata. Tätä ei voida häivyttää pois kokonaan.

- **Päivähoidon hinta ja laskutusperusteet**

Jyväskylässä on käytössä laskutuksen tuntiperusteinen kolmeluokkainen hoitomaksu, ei suoraan tunti tunnista -laskutus. Daisy-järjestelmää käytetään välineenä työajan ja lasten hoitoajan seurantaan. Tällä hetkellä se toimii parhaiten perhepäivähoidossa.

Hyödyt on haettava henkilöstöresurssoinnin puolelta ja siinä Daisy on oiva apuri. Koululaisten loma-aikojen poissaolojen maksuttomuus ei ole suuremmin herättänyt keskustelua jyväskyläläisten vanhempien keskuudessa.

Uuraisilla on otettu tämän vuoden alusta uudelleen käyttöön loma-aikojen poissaolojen maksuttomuus ja koettu saadun siitä hyötyä heti. Vanhemmilta ei tullut huonoa palautetta järjestelystä.

Konnevedellä käytössä edelleen päivälaskutus, johon vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä.

Viestintävälineinä on käytössä Jyväskylässä Daisy, Keuruulla Tenavanetti.

Seuraava työkokous pidetään ma 13.4.2015

Muistutetaan työkokouksesta marras-joulukuussa. Työkokouksen aiheista otetaan vastaan toivomuksia (raili.haaki@koske.fi tai sivi.talvensola@koske.fi)

Aihetoiveita:

- Perheet 24/7 -tutkimus, Anna Rönkä
- varhaiskasvatuslain tilanne

15.30 Työkokous päättyy

Muistion kirjasi Sivi Talvensola